

povedka o ljubezni“, „Biser“, „Lojzek, pojdi k meni, povedal ti bom povest“ in drugih več). Med črticami jih je nekaj, ki so pravi biseri.

Motiv jim je navadno materinska ali očetovska ljubezen, četrta ali sedma božja zapoved, prav pogosto pa smrt. Dasi je znal biti humorističen (primeri „Naši otroci“ v „Angelčku“ 1902.), je večina teh ljubkih črtic prepojena z globoko žalostjo, s slutnjo neke daljnje, nepojmljive, velike nesreče. Bil je šele v razvoju, vendar diha njegovi spisi možato resnost, oplojeno z idealnim hrepenenjem po plodonosnem delu.

Koliko mladim ljudem se studí življenje, ker ne vedó, kako bi ga rabili, tu pa je zamrla, komaj vznikla iz kali, nadepolna moč, ki je hrepenela po življenju, po delu za Boga in domovino! Selku časten spomin!
VI. K.

K zgodovini slovenske stenografije je objavil zagrebški „Stenograf“ zanimiv prinos: „Slovensko stenografijo“, katero je po Gabelsbergerju spisal in sestavil France Hafner, nadučitelj štirirazredne ljudske šole v Slovenjem Gradcu na Štajerskem. Profesor Stanko Miholič, ki je objavil rokopis, nam je podal o njem tudi kratko zgodovino in oceno, v kateri pravi: Hafner je prvi prevel Gabelsbergerjev stenografski sestav na slovenski jezik. „Slovenska Matica“ ga je poslala „Prvemu češkemu stenografskemu društvu“ v Prago, da ga naj oceni. Ocena ni bila najpovoljnija, in rokopis je prišel v knjižnico „Saškega stenografskega instituta“ v Draždanah. „Hrvatsko stenografsko društvo“ ga je na svojo prošnjo dobilo od tam, da ga objavi. Iz prevoda se vidi, da Hafnerju niso bili znani prevodi tega sestava v razne slovanske jezike, kajti ko bi jih bil poznal, bi se bil moral nanje ozirati, posebno na češkega. Njegov prevod je vseskozi samostalen; to je na eni strani sicer njegova prednost, a na drugi strani tudi velika hiba. Tudi se Hafner ni držal natančno Gabelsbergerjeve abecede, kakor so delali drugi prevajavci, na primer Heger, Vinković i. dr., ampak je samovoljno menjaval pomen Gabelsbergerjevih znakov tudi tam, kjer ni bilo treba. Tako je n. pr. *n* premenil v *c*, *t* v *j*, *f* v *t*, *ei* v *z*, *ein* v *ć*; Gabelsbergerjevoga *t**sch*, ki ima jako pripraven znak, v Hafnerjevem sestavu ni. Profesor Miholič pravi, da Hafnerjev sestav danes sicer nima in tudi ne more imeti praktične vrednosti, a je vendar zanimiv in poučen zgled iz zgodovine slovenske stenografije.

„Novice“ in „Zgodnja Danica“. Nov duh je zavel v dnevnem časopisju slovenskem. Zato se porajajo novi listi, ki pišejo v smislu novega časa. Pri tem pa sta pešala vedno bolj dva lista, ki sta svoj čas igrala važno vlogo v zgodovini slovenstva. S sklepom lanskega leta so zadnjikrat izšle „Novice“, katere so kot najstarejši slovenski list dopolnile 60. letnik. Pod uredništvom „očeta slovenskega naroda“, dr. Janeza Bleiweisa so bile „Novice“ vodilni

slovenski list ne le v političnih in narodno-gospodarskih vprašanjih, ampak tudi naši najboljši pesniki so v njih objavljali svoje umotvore. A pozneje so propadale vedno bolj, in ko so začele pisati za politično liberalno stranko, jih je vse zapustilo. — „Zgodnja Danica“ je tudi prenehala, dopolnivša svoj 52. letnik. Tudi ona je bila včasih imenitna. Njen vrli urednik Luka Jeran s svojo odkritosrčno besedo in zdravo sodbo ji je pridobil veliko veljavo. Po njegovi smrti se ni mogla več povzdigniti. Mlajši listi so potegnili občinstvo nase. Zadnji čas jo je urejeval msgr. Tomo Zupan.



Dr. Vinko Šercl, slovanski glotolog.

V Ljubljani je že večkrat prav zanimivo predaval g. vseučiliški profesor dr. Vinko Šercl o ruskih razmerah. Začudili smo se, ko smo v razgovoru z njim opazili, da si je v neverjetno kratkem času prisvojil ne le popolnega znanja, ampak tudi izredno spretnost v slovenskem jeziku. Izredna jezikovna nadarjenost g. dr. Šercla je pa uprav čudovita. Dr. Karol Glaser je v „Slovenki“ podal kratek življenjepisa, ki je tako zanimiv, da iz njega posnemamo glavne podatke.

Vinko Šercl se je porodil 1843. leta v Berounu na Češkem in je v rojstnem kraju hodil v ljudsko šolo do sedmega leta; 1850. leta pa je njegov oče bil premeščen za uradnika k okrajnemu sodišču v Prago, kjer je mladi Šercl moral zahajati v takozvano „Musterhauptschule“; zaradi nedostatnega znanja nemščine je napredoval le polagoma. 1853. leta je vstopil v latinske šole, ter se je učil tako uspešno, da se je priril med prve součence. 1861. leta se je vpisal v pravoslovje, kakor njegov rojak Al. Vaniček, ki si je sam pridela ime: „Registrator der vergleichenden Sprachforschung“, in je tekom štirih let napravil vse dotične izpite z dobrim uspehom. Istodobno je bil v deželnem zboru tesnopisec za češki in nemški jezik.

V svojem 16. letu se je začel učiti Šercl modernih jezikov in sicer najpoprej laškega in francoskega za praktično rabo; v sedmem gimnazijskem razredu se je bavil z angleščino, španščino, ogrščino in hebrejščino. Kot dijak je hodil pogostoma v vojašnico na Mali strani v Pragi, kjer so se vrstili vojaki raznih narodnosti; skoraj vsaki dan se je tam razgovarjal s poljskimi, ogrskimi in laškimi vojaki. V osmem razredu pa se je poprijel turščine, cigansčine, ruščine, poljščine, holandsčine, perzijsčine in sanskrtščine.

Na vseučilišču je znatno razširil svoje znanje v jezikih in se je pečal z novo grščino, rumunščino, srbsčino, portugalsčino, švedščino in danščino. Pri vsem tem pa mu niso zadoščali zahodni jeziki, in s posebnim veseljem se je poprijel tudi orientalskih jezikov, na primer kitajščine, japonsčine, arabščine, malajščine in tibetščine. 12. dne meseca februarja

leta 1866. je v hiši češkega mecenata Náprstka, ki je bil njegov pokrovitelj, in v prisotnosti mnogobrojnega občinstva pred mnogimi strokovnjaki delal izpit iz raznih jezikov. Med drugimi so bili tam: dr. Gindely za španščino in portugalsščino; profesor Ludwig, sedaj umirovljen profesor v Pragi, za sanskrtščino; Peters za arabščino; Tovner za slovanske jezike, šolski svetnik Köhler za kitajščino in japonščino. Med gosti so bili Palacký, Rieger, Purkině, škof Jirsík, grof Harrach in drugi. O uspehu so poročali skoraj vsi odličnejši časniki v Avstriji. Majnika 1866. l. je odpotoval na Angleško, kjer je ostal čez eno leto. V Londonu je dobil kmalu po svojem prihodu začasno službo v „Britskem muzeju“ kot sotrudnik pri sestavljanju kataloga vseh knjig o umetnosti, najbolj pa se je tukaj pečal s kitajščino, japonščino in z afriškimi jeziki. Seznanil se je z imenitnim sinologom profesorjem Summersom in s kitajskimi trgovci iz Kvan-tunga in Šanghaja. Zanimivo je, kako se mu je posrečilo prisvojiti si praktično znanje nekaterih afriških jezikov, zlasti pa bušmansčine, ki jo govoré v puščavi Kaluhari in ki se sklada iz množice mluskov in drugih bolj živalskih nego človeških glasov. Zasedil je v neki borni krčmi staro kuharico, zamorko bušmanske narodnosti. Ker je bila precej molčljiva in čemerna, jo je pogostil vsakokrat z velikim kozarcem žganja; potem pa je postala jako zgovorna in jezična; ob takih prilikah je Šercl pridno zapisaval besede, stavke in cele pripovedke.

Začetkom l. 1867. je Šercl obiskal Pariz in se tam seznanil s semitologom E. Renanom, slavistom L. Léger-jem, sinologom Pauthier-jem, L. Pagès-jem, profesorjem japonščine, in z drugimi učenjaki. V Parizu so mu ponujali službo tolmača za vzhodne jezike na pariški svetovni razstavi, toda Šercl se je vrnil v London in je ostal rajši pri „Britskem muzeju“.

Junija 1867. je Šercl zapustil Anglijo in je odpotoval na Rusko; istega leta je bila v Moskvi zanimiva narodopisna razstava. V Peterburgu je videl mnogo rojakov s Češkega in med temi tudi dr. Riegerja, ki ga je predstavil tedanjemu petrograjskemu županu N. Bykovu, kateri ga je v svojo bišo vzel za odgojitelja.

Odgovornost mu je pripuščalo toliko časa, da je na peterburškem vseučilišču mogel poslušati predavanja profesorja Kosoviča o sanskrtščini in profesorja Kazem-Beka, rojenega Perza, o perziščini.

Meseca aprila 1868. je prebil izpit na sanskrtzendoperzijskem oddelku in je dosegel stopnjo kandidata orientalske fakultete. Od naučnega ministra dobivši denarno podporo je odpotoval Šercl na sever, da bi se naučil jezikov ondotnih prebivavcev, zlasti Zirjanov in Samojedov. Na obeh straneh Pečare se razprostirajo nepregledne „tundre“ — močvirnati pašniki, po katerih po leti Zirjani in razstresene jate kožujočih Samojedov razpenjajo svoje borne šotore. Tam je Šercl proučeval jezike in običaje Samojedov in Zirjanov.

Majnika 1869. l. je na podlagi učene razprave napravil magistrski izpit in je postal na harkovskem vseučilišču docent za sanskrt in primerjalno jezikoslovje. Aprila meseca 1870. l. je predložil moskovskemu vseučilišču razpravo: „Ob imenah čisliteljnih“ in dosegel ž njo stopinjo doktorja. Na harkovskem vseučilišču je postal najprej izredni in čez štiri mesece redni profesor primerjalnega jezikoslovja. To službo je opravljal 16 let. Ob oni dobi je hodilo na vseučilišče v Harkovu mnogo kavkaških dijakov, posebnost iz pogorskega Dagostana. Pri občevanju ž njimi se je Šercl naučil raznih kavkaških jezikov in napisal slovnice avarskega, češenskega, abhaskega in kazi-kumijskega jezika; gruzinski jezik si je Šercl osvojil že v Peterburgu pod vodstvom profesorja Čubinova.

L. 1885. je bil Šercl na lastno željo in po predlogu popečitelja Petra Lavrovskega premeščen v Odeso in je na tamošnjem vseučilišču predaval dvanajst let; vsled težke bolezni pa je 1897. leta moral zapustiti službo in se je, umirovljen na lastno prošnjo, s svojo rodbino preselil najpoprej v Prago. Tam pa mu podnebje ni ugajalo; zato se je preselil l. 1900. v Gradec. Tu se je Šercl točno naučil slovenščine, katera se po njegovem mnenju odlikuje po „posebni milini, po redki popolnivosti in bogati skoraj neizcrpni zalogi besed“.

Od mladih nog se je Šercl tudi skrbno pečal s tatinskimi jeziki, zlasti pa z nemškim „Rothwälsch“, s francoskim „Argo“ in z angleškima „Cant“ in „Slang“. O jeziku kretenj pri gluhonemih in o mihičnem jeziku Amerikancev je napisal nekoliko razprav in imel javna predavanja v Odesi; o volapiku je izdal v Moskvi l. 1887. razpravo. Dr. Šercl je kot vseučiliščni dijak vodil svoj dnevnik v kitajščini in je pisal v malajščini članke v časnik „Fei-lung-pao-pien“ („Leteči zmaj“), ki ga je v Londonu izdajal profesor Lumers.

Dr. Šerclnu so od raznih strani ponujali službe; l. 1871. mu je Peter Lavrovskij, rektor v Varšavi, na tamošnjem vseučilišču ponudil profesuro, l. 1874. se je Maks Müller pogajal ž njim radi profesure orientalskih jezikov na oksfordskem vseučilišču; l. 1883. se je trudil japonski plemenitaš Njisi pridobiti ga za profesorja sanskrt in malajščine na vseučilišču v Tokio; l. 1887. so mu ponujali profesuro na kalifornskem vseučilišču blizu San Francisca; ali odklonil je vse te ponudbe iz ljubezni do domovine in ruskega znanstva.

Dr. Šercl je izdal ta-le dela: „Sravniteljnaja grammatika slavjanskih i drugih rodstvennih jazikov“ (2 zv.); I. „Fonetika“ 1871. II. „Slovoobrazovanje“. 1874. „Slavjanskij izbornik tekstov.“ Charkov 1872. „Sanskritskaja grammatika.“ 1875. „Sanskritskij sintaksis.“ 1883. „Ob enantioseemiji.“ Voronež 1883. „Nazvanja cvětov.“ Voronež 1884. „O konkretnosti v jazykah.“ Voronež 1885. „Fonetičeskija osobnosti v jazykah.“ Voronež 1885. „Osnovnyje elementi

jazyka i načala jeho razvitija.“ Voronež 1889. „Sanskritskij sintaksis.“ Harkov 1883. „Z oboru jazykozpytu.“ V Praze 1881—1883. „Mluvnice jazyka ruskeho“: I. „Slovnica.“ 1882. II. „Skladnja.“ 1884.



Narodopisna knjiga o južnih Slovanih je izšla pred kratkim pri Langu na Dunaju: „Zur Einführung in die serbische Folklore“. Spisal jo je prof. Tih. R. Gjorgjevič. Tu razpravlja pisatelj o srbskem narodnem pesništvu, o Vukovih folklorških preiskavah in o delovanju njegovih naslednikov v tej stroki. V časopisu „Zeitschrift des Vereins für Volkskunde in Berlin“ je napisal Karol Dietrich članek „Die Volksdichtung der Balkanländer“.

Dioklecianova palača v Spletu je gotovo najzanimivejši zgodovinski spomenik v naši državi. Mogočni rimski cesar si je sezidal velikansko palačo, in poznejši rodovi so v njene zidove in razvaline zidali celo mesto. V zgodovinski dobi je bila ta palača vedno ali last države ali pa spletskega mesta. L. 1887. je pa c. kr. finančno odvetništvo hotelo palačo razdeliti in prodati posamezne dele zasebnikom. Jasno je, da bi ti takoj razdrli staro zidovje ter porabili kamenje za zgradbo novih poslopij. V nekaj letih bi častitljivi spomenik starorimskega stavbarstva izginil s površja. Zato je pa mestno županstvo ugovarjalo proti temu, in njemu sta se pridružila „Avstrijski arheološki zavod na Dunaju“ in „Centralna komisija za ohranitev zgodovinskih spomenikov“. Ni še odločeno, ali še ostane Dioklecianova palača, ali bo pa padla v prah in pozabljenost.



Jurij Venelin.

Oktober meseca prošlega leta je „Slovanska Beseda“ v Sofiji slovesno praznovala stoletnico po rojstvu bolgarskega zgodovinarja Jurija Venelina, kateri ima največjo zaslugę za probujenje bolgarskega naroda.

Venelin je bil rojen l. 1802. kot ogrski Malorus ter se je zval po rodbini Gus. Na Lvovskem vseučilišču se je bavil z zgodovino slovanskih rodov. L. 1823. je izpremenil svoje ime ter kot Venelin šel na Rusko ter živel v Besarabiji, kjer je spoznal bolgarski jezik in bolgarsko ljudstvo. Takoj se mu je priljubilo to ljudstvo. Šel je v Moskvo ter se tam izučil za zdravnika. Občeval je mnogo v slavjanofilski družbi ter bil domači učitelj pri Aksakovu, kateri ga je seznanil s Pogodinom. L. 1829. je izdal Venelin svoje prvo literarno delo „Drevnie i nynešnie bolgare v političeskom, narodnom, istoričeskom i religioznom otnošenji k rossianam“. Ta spis je zbudil veliko pozornost med Bolgari, kateri doslej niso niti mislili mnogo na svojo zgodovino in narodnost. „Akademija nauk“ je dala Venelinu potrebna sredstva, da je prepotoval Bol-

garijo. Dasi ni Rusu izpočetka bolgarsko ljudstvo mnogo zaupalo, je vendar z velikim trudom in nepopisnimi težavami dovršil svojo nologo. Nabral je mnogo dragocenih rokopisov, zapisaval narodne pesmi, proučil natančno bolgarski jezik ter sestavil kratko bolgarsko slovnico.

Entuziastični, poetično navdahnjeni Venelin je vnel novo življenje v Bolgariji. Bodril je Bolgare k narodnemu delu ter jih tolažil z boljšo bodočnostjo. Vedno bolj se je oživljalo zanimanje za književnost. Prej je bila bolgarska knjiga sila redka. Zdaj je pa zacvela mlada bolgarska književnost.

Venelin se je tako navdušeno vdal bolgarski misli, da se je še sam pobolgaril. A sredi dela ga je prehitela smrt: kot 37 leten mož je legel v grob. Odeški Bolgari so mu postavili l. 1841. spomenik na gomili.



Husova petstoletnica in prof. Gebauer.

Dné 16. oktobra 1402 je bil izvoljen Jan Hus za rektorja praškega vseučilišča. Dné 21. oktobra prošlega leta je praško vseučilišče svečano praznovalo to petstoletnico, in profesor Gebauer je imel ob tej priložnosti slavnostno predavanje o Husovih zaslugah. „Listy filologické“ so v zadnji številki objavili njegovo predavanje v celoti.

Profesor Gebauer slavi najprej Husove zasluge za razvoj češkega književnega jezika. Uvedel je več dobrih izprememb v češki pravopis. Črk *ř*, *č* n. p. latinščina nima, in pred Husom so jih opisovali s *cz*, *sh*, *chz* itd. On je začel delati na te črke pike, iz katerih so se pozneje mehanično razvile sedanje strešice. Uvedel je tudi takozvano „diakritično pisavo“, katera razlikuje dolge in kratke glasove in ki se je še danes Čehi tako dosledno držé. Pisal je za tisti čas jako čist in stilistično dovršen jezik, in profesor Gebauer ga stavi v tem oziru na isto stopinjo, kakor njegovega prednika, katoliškega pisatelja Štitnega (gl. „Dom in Svet“ 1901, str. 668). Profesor Gebauer se je pa lotil tudi druge naloge, ki se mu je manj posrečila, kakor jezikovna ocena Husovih del. On proslavlja namreč tudi vsebino Husovih spisov, in tu postopa povsem neznanstveno in nekritično. Izpisal je namreč iz Husovih knjig in govorov vse najhujše napade na katoliško cerkev. Vsi strastni izbruhi v Husovih ognjevito-sarkastičnih govorih se tu naštevajo kot neoporečna istina. A prof. Gebauer je popolnoma opustil glavno delo, katero bi moral ob taki proslavi izvršiti kritičen znanstvenik —: podati namreč analizo pozitivnih nauk Husovih. In tu bi moral odkrivati velika logična protislovja, v katera je zašel Hus, dogmatične nesmisli, katere je učil, ne le za cerkev, ampak tudi za državo pogubni njegov nauk, da so podložniki dolžni pokorščino samo tistim oblastnikom, ki žive v milosti božji (Nullus est dominus civilis, nullus est Praelatus, nullus est Epi-